

MARIO BRAAKMAN | PSYCHIATER VOOR ILLEGALEN

'HET IS DE BEROERDSTE GROEP DIE IK OOI HEB GEZIEN'

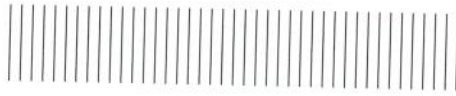
ZIJN PATIËNTEN LEVEN IN EEN SCHADUWWERELD en kunnen vaak geen kant op. Psychiater Mario Braakman behandelt illegalen en (uitgeprocedeerde) asielzoekers en is voortdurend verwickeld in allerlei bureaucratische ellende. 'Iedereen is bezig met de voordeur. Naar de achterdeur kijkt niemand om.'

A

LEX IS ZO'N JONGEN DIE JE DAGELIJKS MET EEN SPORTTAS door de stad ziet slenteren: aardig gezicht, stevige gympen, hippe leren jas. Maar hij is een Hutu uit Burundi en hij is uitgeprocedeed, in de tas die met een doffe klap in de spreekkamer van traumapsychiater Mario Braakman neerploft, zitten vooral papieren. Als hij begint te praten, wordt hij steeds driftiger: alles is misgegaan en hij kan er niks aan doen. Er zijn historische fouten gemaakt, door de koloniën. Het waren de mensen uit België die zeiden: jij bent Hutu of Tutsi, staat zo in je papieren. Maar omdat hij ook Swahili spreekt besloot de IND dat hij uit Tanzania kwam en werd zijn asielaanvraag afgewezen. Woedend is hij nu, hij ratelt maar door. 'Als ik spreek Nederlands betekent niet dat ik kom uit Nederland!' schreeuwt hij. Als het kon zou hij teruggaan maar Burundi weigert hem, hij krijgt geen laissez-passer, hij heeft geen rechten, zijn leven is kapot, zijn hoofd is

TEKST TATIANA SCHELTEMA
ILLUSTRATIES TAMMO SCHURINGA

Als iemand nog geen serieuze zelfmoordpoging heeft gedaan, is hij volgens de IND niet suïcidaal en kan hij worden uitgezet.

waarschijnlijk gedwongen opgenomen moeten worden. Een dure vorm van zorg waar niemand blij van wordt.

Dat advies stuurde hij ook aan Alaa's huisarts, die de brief waarschijnlijk doorspeelde aan de IND. In elk geval probeerde de dienst haar een paar dagen later uit te zetten. Zina en Alaa verdenken Braakman ervan onder één hoedje te spelen met de IND. Integendeel, zegt Braakman. Wat de IND of COA doet, daar gaat hij niet over. De IND en het COA hadden hem wel gevraagd of hij bij het gesprek wilde zijn waarin hun verteld werd dat Zina terug moest naar Italië. Want ze waren bang dat Alaa door zou draaien – terecht waarschijnlijk. Maar dat heeft hij geweigerd, zegt hij. 'Als ze dat soort dingen doen, lossen ze het ook zelf maar op.' Die onwil is opmerkelijk, Braakman komt over als de vriendelijkheid zelve. 'Hij kan tegen niemand nee zeggen, hij is heel aardig, eigenlijk te goed voor deze wereld,' beaamt zijn vriend Frank Kortmann.

CHRONISCH CONFLICT

Braakman en de Immigratie- en Naturalisatiedienst, het zijn geen boezemvrienden. Zeker niet sinds hij voorzitter is van de vakgroep Transculturele Psychiatrie binnen de Nederlandse Vereniging van Psychiatrie, die in een chronisch conflict is verwickeld met de artsen van het Bureau Medische Advisering van de IND. De BMA-artsen adviseren de IND of iemand op medische gronden in Nederland mag blijven of dat door uitzetting (staken van de behandeling) een 'medische noodsituatie' zal ontstaan. Als medicatie of behandeling in het land van herkomst beschikbaar is, kan iemand worden uitgezet. Die beschikbaarheid van medicatie of behandeling wordt wel heel globaal getoetst, vinden de transcultureel psychiaters, en de verklaringen die de psychiaters zelf aandragen, worden door de BMA-artsen niet serieus genomen of genegeerd. Bijvoorbeeld: als iemand nog geen serieuze zelfmoordpoging heeft gedaan, is hij volgens het BMA ook niet suïcidaal en kan hij gewoon worden uitgezet. Dan je zet dus ernstig zieke patiënten de grens over. Of ze verdwijnen – zoals Alex – in de illegaliteit.

Crosscultureel psycholoog Sander Kramer van de Universiteit Utrecht deed in opdracht van de Johannes Wier Stichting voor gezondheidszorg en mensenrechten onderzoek naar de ethische dilemma's waar ook BMA-artsen mee te maken krijgen. 'Juist een ggz-behandeling is moeilijk hard te maken als een behandeling waar iemand niet zonder kan,' zegt hij. 'Heel anders dan een openhartoperatie, waarvan je kan zeggen: zo lang duurt het herstel. Psychiatrische stoornissen zijn nu eenmaal minder zichtbaar. Als je kwaadwillend bent, doe je gewoon alsof je depressief bent, of suïcidaal.'

GEKKENGESTICHT

Een paar weken later zoekt Zina contact. Ze is in paniek. Het gaat niet goed met haar broer in het azc, hij belt haar elke dag huilend op. Ook werd hij betrapt op roken op zijn kamer. Het COA neemt

dit bijzonder ernstig op. 'Bij een bezoek aan kamer X maakte dhr. A zijn deur open. Het zag er blauw van de rook. Dhr. zat te roken. Ik sprake hem aan en hij wilde me meteen 5 euro (boete) betalen. Ik heb het geld niet aangenomen. Deze gedraging heeft zeer lichte overlast doen ontstaan,' aldus een officiële brief van twee kantjes. Alaa snapt niets van de officiële brief en weigert te tekenen voor ontvangst omdat hij denkt dat hij zal worden overgebracht naar een gekkengesticht.

Hoe Zina's eigen zaak verloopt, weet ze niet; ze heeft haar advocaat al weken niet gesproken en durft niet naar hem toe. Ook daar zou de vreemdelingenpolitie op de stoep kunnen staan want de advocaat heeft aan de Raad van State, waar haar zaak nu ligt, verteld dat ze nog in het land is. Ik probeer haar uit te leggen dat de Nederlandse Vreemdelingenpolitie misschien geen prettige organisatie is, maar er geen *ambush*-tactieken op nahoudt. Uiteindelijk lukt het om haar zover te krijgen dat ze een nieuwe afspraak maakt met haar advocaat.

OPGEWEKT BLIJVEN

In de weken erna gebeurt waar Braakman al bang voor was. Alaa wordt steeds slechter, mailt Zina, hij slaapt nauwelijks en vergeet zijn medicijnen in te nemen. Hij is nauwelijks nog te handhaven in het azc. 'De mensen in de kamer naast hem pesten hem, ze zeggen dat hij gek is. Ze hebben hem op zijn hoofd geslagen met een kopje.' Braakman besluit in te grijpen en Alaa's behandeling over te dragen aan een ambulante team van hulpverleners, in de hoop zo een gedwongen opname te voorkomen. In een 'tussenverslag' aan de huisarts van Alaa schrijft hij dat zijn voorspelling dat Alaa zonder zijn zus zou 'decompenseren' is uitgekomen. Zina's advocaat heeft het medisch dossier van haar broer ingebracht in haar zaak. Of het nog op tijd is om Alaa en Zina bij elkaar te houden, is de vraag. Je moet er een beetje opgewekt onder blijven, zegt Braakman, gevoelens van machteloosheid liggen op de loer. 'Ik geef veel lezingen, daarmee intellectualiseer ik die machteloosheid waardoor ik blijkaar niet vastloop maar er iets mee kan, naar derden toe. En verder is het een soort sport om juridisch toch van alles voor mensen te kunnen betekenen, in combinatie met me netjes binnen de marges van de wet te houden, maar soms de mazen van de wet weten te vinden.'

De namen Leyla, Zina en Alaa zijn gefingeerd. Hun echte namen zijn bij de redactie bekend.

